

СТАНОВИЩЕ

За дисертационен труд с тема:

„Житийни текстове за св. Сава Освещени в историята
на българската книжнина”

За получаване на ОНС „доктор”

Област на висшето образование 2. Хуманитарни науки

Профес. направл. 2.1. Филологии (История на българската
литература – Старобългарска литература)

Автор: Илина Красимилова Лулейска,

Редовен докторант към Катедрата по литература

В моята първа рубрика ще обединя двете изходни – представени документи за становището, оценка на представените материали в процедурата. Като председател на научното жури съм проверил съответствието на цялата документация, внесена за процедурата със законовата рамка (ЗРАС, Вътрешни правила).

Първо искам да обърна вниманието ви на убедителното начало – уводът създава ясна перспектива: цели, няколко задачи, набор от текстове, които ще се изследват, но и такива, които дисертацията изключва като свой обект. Покрай научната обосновка тук, в началото се дава и важна информация: кой е св. Сава, с какво е важен за православието, какъв е пътят на прозаическия жанр на житието, защо поетическите жанрове имат принципна художествена основа, а прозаическите трябва да я постигат тепърва и пр.

В началната глава Илина Лулейска прави навременен и бърз преговор на същността **на жанра** (житието в неговите поджанрови форми и функции), а и същността **на монашеството** и **на преводаческите школи**. Това, въпреки възражението, че е стандартна информация, която се открива бързо в енциклопедиите, е необходим справочен апарат за дисертацията. Причината е в изплъз-

ващите се определения, в това – как текстовете за св. Сава, благодарение на своята архаичност, на това, че са преводни и така се употребяват в българската религиозна среда, са все пак в традицията и в същото време – имат ред специфики, които ги оразличават от старобългарско-литературния канон.

Дисертацията има за свой непосредствен научен обект два превода на жития за св. Сава – на Кирил Скитополски (кр. на IX и нач. на X век) и на Симеон Метафраст, преведени на български преди XIV век. Тук се уточняват стандартите на житийния жанр – начало, топоси, три-делно изложение и пр.

На предварителното обсъждане бях направил бележки относно някои по-скоро технически недоглеждания. Сега, когато подготвях становището, открих, че докторантът се е справил с пропуските и ги е отстранил.

Средищната част на труда е посветена на Житията за Свети Сава. Техният превод в Първото българско царство спомага няколко процеса: първо и най-общо това е християнизирването. В случая обаче е по-важна неговата идеологическа мотивация, заради която е нужна са създават подобни текстове (второ), а от трета страна – институционалните ниши на християнизацията (църковна йерархия в държавата, манастирска общност като паралелна държава и пр.).

При(о)ложността мотивира нормативността на житието – все едно в кой период се пише или превежда. Заради това са и неизбежните сравнения с „оригинала“ (Библия). Житието, писано от Кирил Скитополски е сравнително ранно (Кирил все пак е бил съвременник на св. Сава) и може да се приеме като опорен текст, който спомага да се утвърдят нормите на жанра.

Интересна е тази „българска следа“ (с. 56 и сл.), която сама по себе си може да бъде удостоена с цяла дисертация. Или пък с роман?! Илина Лулейска коментира езиково-лексикално-стилни

особености на първите преводи на житието от Преславската школа – първо си мислех, че това не е било нужно. Все пак дисертацията е представена във формат „литературознание“. Но естеството на този дял от историята на българската литература е такова – езикът е в своята нормативна употреба, стандартът засяга и двете страни на текста (литературни и лингвистични).

Докторантът прави обстоен преглед на характера на дамаскинарските сборници, в които биват въдворени житията (форма, класификация и пр.). Илина Лулейска свидетелства, че ползва 10 дамаскина – в тях тя „чете“ следите от сюжета, по-скоро от жанра с разказа за св. Сава. Тя анализира, сравнява, засича общи места, установява различия, търси причини за промените и пр.

Направени са съдържани и точни заключения към всяка глава, изключително ясни и сигурни изводи в края. Приложената библиография е убедителна, а приложенията – интересни. Мисля, че в този вид дисертацията на Ил. Лулейска е постигнала целите си, авторът е приключил с поставените от научния ръководител задачи.

Заключение: Смятам, че предложеният труд е приносен, буди респект с широтата на своя научен обект и с резултатите си. Давам своя положителен вот за присъждане на ОНС „Доктор“ на Илина Лулейска.

04.01.2017 г.

Благоевград

Автор на становището:

(проф. д.ф.н. Цветан Раковски)